

مناسبت‌های قمری در قرآن

مرتضی بذرافشان

مناسبت‌های قمری در قرآن

کد: ۸۳۱

نویسنده: مرتضی بذرافشان

ناشر و تهیه‌کننده: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

لیتوگرافی: سروش مهر

چاپ و صحافی: نگارش

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۳

شمارگان: ۱۵۰۰

بها: ۷۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

پست الکترونیکی: Email: irc@irib.ir

تلفن: ۲۹۳۵۸۰۳ و ۲۹۱۰۶۰۲، فاکس: ۲۹۳۳۸۹۲

شابک: ISBN: 964-8606-48-X \ ۹۶۴-۸۶۰۶-۴۸-X

فهرست مطالب

۱	 دیباچه
۳	 پیش‌گفتار
۷	 آغاز هفته امر به معروف و نهی از منکر (۱ - ۷ محرم)
۱۱	 اربعین امام حسین علیه السلام (۲۰ صفر)
۱۳	 آغاز هفته وقف (۲۷ صفر)
۱۵	 هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه (اول ربیع الاول)
۱۸	 ازدواج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه رضی الله عنها (۱۰ ربیع الاول)
۱۸	 ازدواج حضرت علی رضی الله عنه با حضرت فاطمه رضی الله عنها (۲۵ ذی الحجه)
۲۱	 تأسیس مسجد قبا، توسط پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (۱۵ ربیع الاول)
۲۲	 غزوه بنی‌نضیر و بیرون‌راندن یهودیان از مدینه (۲۳ ربیع الاول)
۲۵	 ولادت حضرت فاطمه رضی الله عنها (۲۰ جمادی‌الثانی)
۲۹	 روز زن (۲۰ جمادی‌الثانی)
۳۲	 روز پدر (۱۳ رجب)
۳۵	 ولادت امام علی رضی الله عنه (۱۳ رجب)
۳۵	 شهادت امام علی رضی الله عنه (۲۱ رمضان)
۳۹	 ایام اعتکاف (۱۳ - ۱۵ رجب)
۴۰	 تغییر قبله از بیت‌المقدس به کعبه (۱۵ رجب)
۴۲	 بعثت گرامی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (۲۷ رجب)
۴۴	 ولادت امام حسین علیه السلام (۳ شعبان)

۴۴	شهادت امام حسین علیه السلام (۱۰ محرم).....
۴۶	روز پاسدار (۳ شعبان).....
۴۸	روز جانباز (۴ شعبان).....
۵۱	ولادت امام زمان (عج) (۱۵ شعبان).....
۵۳	روز جهانی مستضعفان (۱۵ شعبان).....
۵۴	دهه غبار رومی مساجد (۲۰ - ۳۰ شعبان).....
۵۶	فرا رسیدن ماه مبارک رمضان (اول رمضان).....
۵۸	فتح مکه به دست پیامبر اسلام و یاران او (۲ رمضان).....
۶۰	نزول کتاب مقدس تورات بر حضرت موسی علیه السلام (۶ رمضان).....
۶۰	نزول کتاب مقدس انجیل بر حضرت عیسی علیه السلام (۱۲ رمضان).....
۶۳	ولادت حضرت یحیی بن زکریا (۹ رمضان).....
۶۵	معراج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (۱۲ رمضان).....
۶۷	عقد اخوت میان مسلمانان و میان رسول خدا صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام (۱۲ رمضان).....
۷۰	ولادت امام حسن علیه السلام (۱۵ رمضان).....
۷۲	غزوه بدر (۱۷ رمضان).....
۷۴	شب‌های قدر (۱۹، ۲۱ و ۲۳ رمضان).....
۷۶	معراج حضرت مسیح (۲۱ رمضان).....
۷۷	غزوه حنین (۲۹ رمضان).....
۷۹	غزوه احد و شهادت حمزه عموی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (۱۵ شوال).....
۸۳	غزوه خندق (احزاب) (۱۷ شوال).....
۸۵	ولادت حضرت موسی علیه السلام (اول ذی القعدة).....
۸۷	صلح حدیبیه (ذی القعدة).....
۸۹	اعمال حج (دهه اول ذی الحجه).....
۹۴	شهادت زائران خانه خدا در حرم امن الهی (۶ ذی الحجه).....
۹۶	روز عرفه (۹ ذی الحجه).....
۹۸	روز نیایش (۹ ذی الحجه).....
۱۰۱	عید سعید قربان (۱۰ ذی الحجه).....
۱۰۴	عید سعید غدیر خم (۱۸ ذی الحجه).....
۱۰۵	روز مباهله (۲۴ ذی الحجه).....

دیباچه

در تقویم هر ملتی مناسبت‌ها و برهه‌های تاریخی برجسته‌ای هست که در گذشته آن ملت تأثیرگذار بوده است. این مناسبت‌ها از دو جهت اهمیت دارند: اول اینکه با بازخوانی خاطرات تاریخی، روزهای موفقیت‌آمیز و افتخار آفرین یاروهای ناکامی و شکست را یادآور می‌شود تا در پرتو آن، انسان از تاریخ درس عبرت گیرد و آموزه‌های آن را در زندگی به کار بندد. دیگر اینکه آن مناسبت‌ها، دغدغه‌های یک ملت است و افق‌های آینده آن را ترسیم می‌سازد.

از این رو، باید در پاس داشت و باز آفرینی این موفقیت‌ها و پیش‌گیری از ناکامی‌ها کوشید.

کشور ما که آمیخته با فرهنگ غنی اسلامی است، مناسبت‌های فراوانی وجود دارد که مستقیم یا غیر مستقیم با فرهنگ دینی ارتباط دارد و شایسته است تا ریشه‌های این مناسبت‌ها از لابلای متون دینی استخراج و تبیین شوند تا در پرتو آن، به پویایی و بالندگی بیشتری امیدوار باشیم.

قرآن مجید که کلام آسمانی و مصون از هرگونه خطا و اشتباه است، از جایگاه ویژه‌ای در میان متون دینی برخوردار است. از این رو، می‌تواند در بهره‌گیری بهتر از این مناسبت‌ها ما را یاری دهد.

از سوی دیگر، بنا به ارزش و اهمیت موضوع، رسانه ملی نیز که در ترویج فرهنگ غنی اسلامی می‌کوشد، نقش ویژه‌ای در معرفی و استفاده مطلوب از مناسبت‌ها دارد و برنامه‌های بسیاری در این باره برای بالا بردن حافظه تاریخی مردم تهیه و بخش کرده است و شایسته است این گونه برنامه‌ها تقویت شود.

بنابراین، مرکز پژوهش‌های اسلامی بر آن شد تا در دو مجلد، بررسی از مناسبت‌ها را از نگاه قرآن بررسی کند و آن را در اختیار برنامه‌سازان قرار دهد. تا مردم ایمانی کشورمان هر چه بیشتر با مفاهیم قرآنی آشنا شوند و زمینه پیروی عملی از آن کتاب آسمانی پیش از پیش فراهم آید.

این مرکز بر آن است تا پس از انتشار این مجموعه و جمع‌آوری اطلاعات جامع‌تر، در آینده مجموعه کامل‌تری را در این راستا ارائه دهد. به طور قطع، رهنمودها و نظرگاه‌های صاحب نظران بر غنای این مجموعه خواهد افزود و اجر الهی را در پی خواهد داشت.

در پایان، از پژوهش‌گر ارجمند جناب حجت‌الاسلام مرتضی بذرافشان که با دقت و وسواس فراوان به گردآوری و نگارش این اثر پرداخته‌اند، قدردانی می‌شود. امید است این پژوهش مورد استفاده برنامه‌سازان قرار گیرد.

اِنَّهٗ وَلِیُّ التَّوْفِیْقِ

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

پیش‌گفتار

تاریخ، دریچه‌ای است به گذشته و گذشته چراغ راه آینده است. شایسته است همگان به مطالعه تاریخ روی آورند و به سرگذشت پیشینیان بیندیشند و از شخصیت‌ها و جریان‌های مثبت و برجسته الگو بگیرند. خداوند متعال می‌فرماید:

ای صاحبان بصیرت [از این ماجراها] عبرت بگیرید. (حشر: ۲)

کسی که عبرت آموزی‌اش بیشتر باشد، لغزش‌هایش کمتر است. حضرت علی علیه السلام به یکی از دوستانش فرمود:

از گذشته دنیا، آینده‌اش را چراغ عبرتی ساز؛ زیرا پاره‌های تاریخ با یکدیگر همانند و در نهایت، پایانش به آغازش می‌پیوندد.^۱

زندگی انسان‌ها در روزگاران مختلف، گرچه شکل‌های خاصی از نظر فرهنگ، حکومت، اقتصاد، جمعیت، قدرت و... دارد، ولی از نظر سنت‌های تاریخی حاکم بر رفتار و اعمال اجتماعی، سراسر شباهت و همانندی است. معرفی مناسبت‌های تقویمی، به عنوان مهم‌ترین رویدادهای تاریخی، در راستای سیر در تاریخ و مطالعه زندگی گذشتگان، معنا و مفهوم می‌یابد. از این رو،

تقویم را ورق می‌زنیم و با شناسایی رویدادهای برجسته، از شخصیت‌ها و رویدادهای مؤثر و زندگی‌ساز، تجلیل می‌کنیم. آن‌گاه با مراجعه و الهام‌گیری از آیات قرآنی، برای آن مناسبت وقایع روی داده را بر آیات تطبیق می‌کنیم؛ می‌کوشیم از سرچشمه وحی با مخاطبان ارتباط برقرار کرده و با الگوسازی مناسب از آن واقعه تاریخی، مخاطب را به سمت مورد نظر آیات قرآنی هدایت نماییم.

مجموعه در پیش رو در دو جلد گردآوری شده است. یک جلد به مناسبت‌های قمری و جلد دیگر نیز به مناسبت‌های شمسی اختصاص دارد.

برای مثال، در مناسبت‌های قمری، سوم شعبان، سالروز ولادت با سعادت امام حسین علیه السلام به عنوان روز پاسدار نام‌گذاری شده است. پاسداران انقلاب اسلامی در ایران، با تأسی از شجاعت، مردانگی، استواری ایمان و فضائل اخلاقی امام حسین علیه السلام در راه حفظ آرمان‌های والای اسلام و انقلاب اسلامی و نیز حراست از تمامیت ارضی جمهوری اسلامی، صحنه‌های تاریخ و حماسه‌های باشکوه آفریدند و خود سرمشق جوانان مؤمن و آزادی‌خواه جهان شدند. به همین مناسبت، آیاتی که در پاسداری از دین و ارزش‌ها و تمامیت ارضی در قرآن آمده است را برشمرده و دسته‌بندی کرده‌ایم. در مناسبت‌های شمسی نیز، برای مثال، ۱۲ اردیبهشت، روز معلّم نام‌گذاری شده است. در این روز، معلّم بزرگ استاد شهید مرتضی مطهری، پس از عمری مجاهدت در راه خدا و تلاش خستگی‌ناپذیر در زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و مذهبی به شهادت رسید. به همین مناسبت، سالروز شهادت این معلّم نمونه، در نظام جمهوری اسلامی، به روز معلّم نام‌گذاری شده است که همه ساله، با بزرگداشت خاطره آن رادمرد بزرگ از تلاش‌های ایشارگرا نه معلمان کشور که وظیفه سنگین آموزش و پرورش

کودکان، نوجوانان و جوانان این مرز و بوم را بر عهده دارند، قدردانی می‌گردد. به همین مناسبت، آیاتی که در مقام و منزلت معلمان در قرآن آمده استخراج و دسته‌بندی شده‌اند.

البته این پژوهش، گردآوری تمامی آیات در همه مناسبت‌ها نیست، بلکه به برخی آیات برای بعضی از مناسبت‌ها پرداخته است. ازاین‌رو، پژوهشگران قرآنی می‌توانند به تکمیل آن بپردازند و ما را نیز از انتقادهای سازنده بهره‌مند سازند.